

ЗАБЕЛЕШКА СА НАУЧНОГ СКУПА- ОКРУГЛОГ СТОЛА САО

Округли сто на тему **ОБРАЗОВАЊЕ И СТРУЧНО УСАВРШАВАЊЕ НАСТАВНИКА ЗА ШКОЛУ СТАЛНИХ РАЗВОЈНИХ ПРОМЕНА**, одржан је 18. априла 2026 године у просторијама Факултета за образовање учитеља и васпитача. Расправа на научном скупу је почела у 12,00 и трајала до 15,00 часова.

Уводно излагање је поднео Данимир Мандић, нови председник САО, коришћењем вештачке интелигенције и модела аватар технологије. Указано је на потребу бољег и адекватнијег образовања и стручног усавршавања наставника за школу сталних развојних промена која ће, у скорој будућности, радити у новом технолошком окружењу и примени нове образовне - наставне парадигме развијајуће наставе утемељене на дигиталној технологији - вештачкој интелигенцији (самоорганизациони- саморегулативни модели васпитно- образовног рада са ученицима).

У расправи на научном скупу је узело учешће 12 од 19 присутних учесника (Г. Гојков, З. Аврамовић, М. Бањанин, Н. Мијановић, С. Бубањ, Б. Станојловић, У- Шуваковић, Р, Николић, Ч. Недељковић, Љ, Влајковић, М. Вилотијевић,)

У материјалима за дискусију на научном скупу. (тезама), **Зборнику резимеа, уводном излагању и панел дискусији** указано је да у образовању и стручном усавршавању наставника за школу сталних развојних промена треба имати у виду следеће кључне детерминанте:

- Да ће вештачка интелигенција изазвати (и већ их изазива) велике- промене у свим сферама људске делатности, укључујући и корените промене у области образовања **Нужно је да наставници у току образовања и каснијег стручног усавршавања стекну (стичу) темељне дигиталне компетенције** за организацију наставе применом самоорганизујућих, саморегулативних модела развијајуће наставе (*хеуристички, пројектна, модулarna и др - учење није механичко кумулирање информација него стварање нових идеја - учење је лични мисаони процес појединца, а не пасивна рецепција. ученици морају бити ослободени за стратегије самоучења, да сами праве своју образовну путању*)

У уводном излагању је применом аватар технологије вештачке интелигенције приказан модел и истакнута важност примене хеуристичке развијајуће наставе.

- Потребно је наставнике темељније оспособљавати- образовати и усавршавати - **из области евалуације, самоевалуације и рефлексije постигнућа ученика** у чему посебан значај има вредновање, не само резултата – исхода, већ и процеса долажења до тих резултата (како је ученик радио, решио, истражио, открио). **Важан је пут, начин рада, а не само исход, резултат**, Потребно је да вредновање и повратна информација прати сваки корак активности ученика - да ученик увек зна свој резултат, а не само да га сазна на крају тромесечја или године..
- Указано је да ће дигитална технологија-вештачка интелигенција значајно допринети ефикасности учења ученика из когнитивне сфере (стицање знања) и тиме ослободити време наставнику да се више бави дететом, него предметом

(градивом), да се више бави његовим васпитањем. Неопходно је да наставник у току образовања и каснијег стручног усавршавања стекне темељније компетенције **за своју васпитну функцију** за школу која ће све више бити васпитна институција (образовање ће се стицати и на другим местима и на други начин), мада се образовна и васпитна компонента не може механички делити..

- У циљу утврђивања ефикаснијег система образовања и стручног усавршавања наставника и васпитача **неопходна је темељна анализа постојећег стања**. Нужно је на основу ове свеобухватне анализе утврдити садржаје образовања и стручног усавршавања наставника за школу сталних развојних промена
- У дискусији је доста речи било и о ИКТ и саморегулацији учења код генерације З из угла педагошки засноване трансформације образовања уопште, а посебно високог образовања. У том смислу констатовано је да се саавремено високо образовање суочава са изазовима који превазилазе техничку интеграцију информационо-комуникационих технологија (ИКТ) и захтевају дубљу трансформацију дидактичких и управљачких парадигми. У условима дигитализације друштва и промењених образовних потреба, развој саморегулације учења намеће се као кључна компетенција за целоживотно учење и професионалну адаптабилност. Полазећи од теоријских приступа који учење дефинишу као активан, плански и рефлексиван процес, разматрана су питања померања ка студентски центрираном моделу наставе.
- У фокусу анализе нашли су се студенти генерације З, чији су когнитивни и мотивациони обрасци обликовани дигиталним окружењем. Иако се често перципирају као „дигитални урођеници“, истраживања указују на дискрепанцију између учесталости употребе технологије и развијености академских дигиталних компетенција и стратегија саморегулације. Ова генерација преферира *интерактивне, визуелне и персонализоване облике учења, уз потребу за јасно структурираним и смисленим образовним искуством, док истовремено показује опадајућу мотивацију за традиционалне, репродуктивне моделе наставе*.
- У том контексту, ИКТ се разматра као потенцијални медиј и катализатор развоја саморегулисаног учења, али не и као самодовољно решење. Дигиталне платформе, адаптивни системи и колаборативни алати омогућавају *већу аутономију, континуирану повратну информацију и транспарентност процеса учења*, при чему њихова педагошка делотворност зависи од квалитета дидактичког дизајна и компетенција наставника. *Управљање образовањем стога подразумева промишљену интеграцију технологије у функцији развоја метакогнитивних вештина, планирања, самопраћења и рефлексije*.
- Теоријски оквир ових ставова, како је у дискурсу констатовано, заснива се на интеграцији социо-културне теорије, конструктивизма, социјално-когнитивног приступа, модела саморегулисаног учења, конективизма и теорије самодетерминације, чиме се учење сагледава као ситуиран, интерактиван и мотивационо условљен процес. На тој основи разматране су дидактичке импликације савремених парадигми, укључујући критичку педагогију, херменеутичку дидактику и критичко-конструктивни приступ, који наглашавају значај дијалога, рефлексije и друштвене релевантности образовања.
- Посебно се издвојио алостерични модел учења, који процес учења разуме као реструктурисање постојећих когнитивних структура кроз когнитивни конфликт и рефлексiju. Његова примена омогућава персонализацију, развој аутономије и повећање мотивације, *али захтева високе педагошке компетенције и пажљиво управљање наставним процесом*.
- У дискусији су се питања и предлози везивали и за емпиријске налазе који указују на постојање раскорака између доминантних наставних пракси и потреба студената, посебно у погледу дидактичких стратегија које подстичу саморегулацију, критичко мишљење и рефлексiju. Ови увиди ишли су у правцу

закључака ка потреби да се више пажње посвети значају интегративних модела који повезују вођено поучавање и смислено коришћење ИКТ.

- Претходни дискурси би се могли свести на закључак да кључни изазов савременог образовања није у самој технологији, већ у њеном педагошки утемељеном и сврховитом коришћењу. Трансформација високог образовања подразумева реструктурисање наставних пракси, јачање дигиталних и метакогнитивних компетенција и редефинисање улоге наставника као дизајнера и фацилитатора учења, у циљу развоја аутономних и рефлексивних студената оспособљених за деловање у савременом друштву знања. *А практични кораци у овом смислу су темељно реструктурисање иницијалног образовања наставног кадра за све нивое образовања, ефикасније даље стручно усавршавање и добро осмишљен стручни педагошки надзор, јер самовредновање и екстерно вредновање које сада имамо нису дали очекиване ефекте.*
- Питања око којих се доста дискутовало односе се на тему наставника и развоја емоционалне интелигенције у ери АИ. Дискурс је био засниван на налазима савремених педагошко-психолошких истраживања у којима се уочава све израженија академска сагласност да емоционална интелигенција (ЕИ) заузима централно место у разумевању успешности учења, развоја личности и академског постигнућа. Према Саловеју и Мајеру, емоционална интелигенција представља способност опажања, разумевања, регулације и сврсисходног коришћења емоција у процесима мишљења и понашања (Mayer & Salovey, 1997). Подвучена је потреба да се има у виду да овај модел полази од претпоставке да емоције нису супротстављене рационалном мишљењу, већ представљају његов интегрални део, директно утичући на адаптивно функционисање појединца у социјалним и образовним контекстима.
- У условима савременог образовања, које је све више обележено интеграцијом вештачке интелигенције (АИ) и алгоритамски вођених система учења, постављено је питање у којој мери технолошки посредовани процеси могу адекватно подржати развој емоционалних компетенција ученика. *Констатовано је да иако АИ значајно доприноси персонализацији наставе, праћењу напретка и когнитивној оптимизацији учења, емоционална димензија образовања остаје простор у којем људски фактор задржава незамењиву улогу.*
- Посебна пажња посвећена је и разматрању положаја наставника као емоционалног медијатора у развоју емоционалне интелигенције ученика, који, поред високих интелектуалних потенцијала, често испољавају изражену емоционалну осетљивост, интензивно доживљавање неуспеха, повишен ниво стреса, перфекционистичке тенденције и осцилације у мотивацији и интересовањима. *У таквим ситуацијама, улога наставника превазилази оквире преношења знања и постаје суштински усмерена ка препознавању емоционалних стања ученика, пружању подршке у тренуцима академског неуспеха, очувању унутрашње мотивације и развоју способности саморегулације.*
- *Иза претходних дискусија закључено је да наставник, као непосредни учесник васпитно-образовног процеса, има кључну улогу у томе да помогне ученику да неуспех не доживи као трајну личну неадекватност, већ као развојну фазу и прилику за учење. Управо у тренуцима губитка интересовања, анксиозности, стреса или осећаја фрустрације, наставникова емпатија, педагошка осетљивост и емоционална доступност постају од пресудног значаја за очување психолошке стабилности и креативног потенцијала често и даровитог ученика.*
- Значајна пажња посвећена је дискурсу о употреби АИ у настави по питању отварања могућности за подстицање креативности, истраживачког мишљења и самосталног учења, а закључци су ишли у правцу да аефикасност ових алата у великој мери зависи од квалитета емоционалне подршке коју ученик добија у процесу њиховог коришћења. *Без наставничког вођења, ученик може АИ доживети искључиво као инструмент процене и контроле, док уз адекватну*

педагошку подршку она постаје средство истраживања, креативног изражавања и развоја самопоуздања. Наставник тако има важну улогу у формирању здравог односа ученика према технологији, спречавању зависности од алгоритамских решења и подстицању критичког и креативног односа према знању.

- У том смислу, као пример закључено је да Саловеј–Мајеров модел пружа релевантан теоријски оквир за разумевање емоционалне интелигенције као динамичког и релационог процеса који се не може свести на техничку обраду података, већ подразумева интерактиван однос између наставника и ученика. А, тиме је отворен простор за критичко преиспитивање односа између алгоритамског образовања и емоционално-педагошког деловања наставника у савременој школској пракси, а закључено је да АИ доминантно подржава когнитивне аспекте учења, док емоционални аспекти остају недовољно обухваћени. Ово је подржано налазима истраживања који констатују *да емоционална интелигенција значајно доприноси креативном мишљењу, мотивацији и успешном решавању проблем, посебно код даровитих ученика, при чему наставник има кључну улогу у њеном развоју кроз интеракцију, емпатију, емоционалну подршку и педагошко вођење. А, ово је додато уз закључке да АИ не доводи до маргинализације наставника, већ до трансформације његове професионалне улоге — од традиционалног преносиоца знања ка емоционално-педагошком медијатору између технологије, ученика и развоја личности, или другачије речено, да се *оптималан приступ заснива на синергији алгоритамске подршке и хуманистичке педагогије, при чему наставник остаје незамењив у развоју емоционалне интелигенције, док АИ преузима когнитивно-техничку подршку.**
- Такође је констатовано да наставници нису довољно мотивисани за континуирано стручно усавршавање. Нужно је стручно усавршавање педагошких кадрова у школама и другим васпитно-образовним институцијама моделовати као стабилан систем у чијем ланцу елемената одвијања **мотивација мора бити снажна карика и генератор континуираног стручног усавршавања.**
- Потребно је променити садашњу праксу образовања наставника на факултетима за старије разреде основне школе. Неопходно је да наставници предметне наставе стичу темељније **педагошко, психолошко и дидактичко-методичко образовање које је сада веома оскудно-недовољно.** То је могуће решити тако да студенти након основних студија на смеровима појединих факултета своје даље **двогодишње мастер студије завршавају на педагошким факултетима (факултетима за образовање учитеља и васпитача)** Најбоље решење је да наставници за основну и средњу школу стичу своје образовање на педагошким факултетима што је пракса у многим земљама света.
- Указано је да школа не сме да буде училиште у којој деца садржаје, исцепкане у предмете, уче слушањем, добијањем знања у готовом облику путем предавања. **Школа је сада у великом степену сведена на наставу, на часове-училиште.**
- **У будућности једносменска школа мора да прошири поље свога контакта и утицаја.** У већем степену треба да задовољава и друге развојне потребе ученика. Мора да буде пријатније и богатије место живота ученика.
- **Слободно време, као проширено педагошко поље рада школе** и активности ученика, тражи профил наставника који ће **знати ово време садржајно организовати.**
- Поред припреме наставника за предмет, градиво тражи припрему наставника и за друге видове рада и друге његове улоге у школи (васпитну, саветодавну, дијагностичку, организационо-водителјску, истраживачку, евалуаторску, мотиваторску, организатора слободног времена, а не само наставе)
- Ове улоге као детерминанте треба да утичу и на нови приступ у моделовању студијских планова и програма педагошких факултета. **Потребно је да**

наставник буде оспособљен за више предмета (интегративан приступ) и више видова рада и поливалентних функција које има у раду са ученицима .

- Потребно је, наиме, у критичкој анализи сагледати колико су програми на факултетима утемељени на захтевима релативно нове парадигме развијајуће наставе у којој предавачка - традиционална настава је ређе заступљена и сл.)

Селекција кандидата за наставнички позив

- Указано је на **потребу подизања друштвеног угледа наставника и боље селекције кандидата за овај позив.** Потребно је знатно побољшати материјални положај образовања и посебно награђивања просветних радника. У време примене платних разреда (Закон о јавним службеницима) **просветни радници су били боље плаћени од свих запослених у јавним службама и јавним предузећима.** Почињали са једним платним разредом вишим у односу на исти ниво образовања запослених у осталим јавним службама.
- Истакнуто је да због слабе заинтересованости кандидата за наставнички позив, **прво пут у скоријој историји, није било селекције кандидата за упис на педагошке факултете**
- Нужан је радикални заокрет у промени стања. У околностима да се повећа интересовање за наставнички позив, **потребно је проширити критеријуме селекције кандидат укључивањем особина личности релевантних за педагошки рад са ученицима**
- Потребно је друштвеним мерама (боље награђивање, подизање угледа и сл.) али и бржим мерама, путем стипендирања и обезбеђивањем смештаја у студентске домове, утицати на актуелну бољу селекцију кандидата за наставнички позив

ПРЕДСЕДНИК САО

Акад. проф. др Младен Вилотијевић

Београд, 18. 04. 2026. год